

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Турсиду Наталії Юсупівни «Навчання російської мови як іноземної студентів-греків на основі лінгвокультурологічного підходу», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (російська мова)

На сучасному етапі інформатизації, глобалізації та інтеграції розвитку суспільства важливе значення має знання іноземних мов, особливо міжнародних, однією з яких є російська мова. Поступальному розвитку полікультурного світу сприяють творчі контакти, співробітництво, діалог культур. У цьому контексті дослідження Турсиду Наталії Юсупівни «Навчання російської мови як іноземної студентів-греків на основі лінгвокультурологічного підходу» має науково-педагогічну і загальнокультурну цінність.

Дисертаційна робота змістовна, логічно вибудована, характеризується переконливими проміжними та загальними висновками.

На основі вивчення досить широкого кола наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, нормативних документів, практичного досвіду автор аргументовано розкрила актуальність досліджуваної проблеми, чітко визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, методи та етапи дослідження, сформулювала гіпотезу, методологічну основу, теоретичну та практичну значущість і достовірність наукового пошуку.

Досліджуючи теоретичні засади реалізації лінгвокультурологічного підходу до навчання російської мови як іноземної (I розділ), дисертантка цілком закономірно розкриває етнолінгвістичні передумови (національний менталітет, ментальність, національна картина світу, етнопсихологічні особливості, концептосфери, мовна особистість, особливості формування менталітету греків-кіпріотів – історичні, емоційні, релігійні, інтелектуально-пізнавальні тощо).

Грунтовно розкрито лінгводидактичні аспекти реалізації лінгвокультурологічного підходу в процесі навчання російської мови студентів-

греків (мотиви, принципи та методи пізнавальної діяльності). При цьому детально представлені змістові та лінгводидактичні компоненти навчання російській мові в освітньому просторі Греції, що зумовлюються комунікативними, загальноосвітніми та виховними цілями (мовленнєві навички і вміння, відбір навчального матеріалу, етнометодичний контекст). У цьому ж розділі автор вважала за доцільне зупинитися і на типології підручників з російської мови для студентів-греків (мовні, мовленнєві, комунікативно-поведінкові) і на методиці їх побудови, розглядаючи підручник як модель навчального процесу, що створений на основі певної педагогічної концепції і слугує важливим засобом оптимізації навчання і виховання. Конкретизуються інформаційна і дидактична його функції.

Цікавим і насиченим є II розділ дисертації, присвячений теорії і практиці реалізації лінгвокультурологічного підходу до навчання російської мови як іноземної в освітньому середовищі Греції. В ньому описані особливості сучасної мовної карти Греції в синхронічному і діахронічному аспектах. Розкривається історичність і стабільність грецької мови, її в певній мірі ізольоване положення, розповсюдженість, періоди розвитку, розгалуженість діалектів (єврейсько-грецький, кіпрський, критський, румейський, південноіталійський, понтійський, цаконський і ін.), різновиди її – новогрецька та давньогрецька. Все це необхідно враховувати при використанні принципу опори на рідну мову.

Досить повно, детально, ілюстровано і з методичними коментарями здійснено зіставлення російської і грецької лінгвокультур (ст.85-105) на фонетичному рівні (вимова, артикуляція, наголос, графіка і орфографія; виразність, мелодійність), лексичному (значення слова, запозичені слова із низки інших мов, омоніми, антоніми, синоніми, фразеологізмами); граматичному (спільні і відмінні риси грецької й російської мов).

Заслуговує на увагу і розгляд питання застосування типологічного принципу при вивченні російської мови як іноземної з позиції трансмісії і взаємодії мовних систем, а також фонду паремій російської і грецької мов у

контексті цінностей етнокультур, де відбито немало спільних загальнолюдських цінностей (сім'я, труд, формування особистості, мудрість, грамота, навчання, батьківщина, честь, ум, правда, добро, рід, дім і ін.), узагальнених в етнопедagogіці, прислів'ях і поговірках, які в роботі вдало виражені в паралелях (в грецькій і російській мовах).

У III розділі представлена експериментальна перевірка ефективності створеної методики навчання російської мови студентів-греків на основі лінгвокультурологічного підходу.

З метою науково обгрунтованого проведення зазначеної перевірки автором було здійснено критеріально-рівневе володіння російською мовою як іноземною з урахуванням міжкультурних дескрипторів: розкрито сутність поняття “рівень”, принципи розроблення шкали рівнів, зокрема, володіння іноземною мовою. Виокремлені і охарактеризовані три широкі рівні цього плану – елементарний (мінімальний), пороговий (медіальний) і вільного володіння (високий). Їх конкретні параметри представлені в таблиці “Рівні володіння іноземною (російською) мовою і культурою” з зазначенням дескрипторів володіння мовою і дескрипторами міжкультурних навичок і умінь для кожного рівня (с.139). Розкрито зміст когнітивного, комунікативного, аксіологічного, праксеологічного критерію. При цьому підкреслюється роль вільного вибору вивчення іноземної мови, урахування комунікативних потреб і етнічних особливостей того, хто вивчає ту чи іншу іноземну мову.

У цьому розділі послідовно описано методику і результати констатувального експерименту з використанням елементів сучасних діагностичних методик (формул, коефіцієнтів, контент-аналізу тощо) з усіх визначених компонентів – когнітивного, аксіологічного, комунікативного, праксеологічного. Кількісні показники сформованості відповідних компонентів лінгвокультурологічної компетентності розміщені в таблицях, рисунках, діаграмах. Вони свідчать у цілому про невисокий рівень сформованості лінгвокультурологічної компетентності студентів.

Розроблену автором дослідження методику навчання російської мови студентів-греків на основі лінгвокультурологічного підходу складає, як зазначено в пункті 3.3 (хід і результати формувального експерименту), сукупність текстів, система вправ російською мовою і частково грецькою; комплекс цілеспрямованих завдань; аналіз результатів педагогічного експерименту. Було враховано також показники констатувального експерименту щодо змістового характеру категоріальної структури мовної картини світу студентів-греків, який допоміг визначити основні напрями лінгвокультурної освіти («Прагматизм», «Цілісність», «Суб'єктність», «Образність» і «Естетизм»).

Для організації експериментального навчання була створена експериментальна програма, в якій значне місце посідає робота зі словом, текстом.

У ході формувального експерименту передбачалось виконання ефективних вправ (рецептивних, репродуктивних, продуктивних; умовно-комунікативних, комунікативних, творчих), використання невербальних засобів спілкування, етикетних формул, наративізації, прийомів виразного читання, лінгвокультурологічного аналізу аутентичних текстів, дидактичних ігор. Широко застосовувались різні види драматизації (читання в ролях, перебудова тексту (виписування і розігрування діалогів, створення сценаріїв, презентацій, постановка невеликих сцен, доповнення тексту описом обстановки і т. ін.). Результативним було систематичне впровадження медіатехнологій, лінгвокультурологічних проектів (переважно театралізованого характеру). При цьому було враховано конструювання навчального змісту шляхом типологічного принципу, інтегровану роботу, двохетапність системи використання лінгвокультурологічного знання в практичній діяльності, структурування змісту мовної картини світу у відповідності до домінантних категорій структури лінгвокультурологічного світогляду студентів-греків, алгоритм застосування комунікативних методик, текстовий і поза текстовий компонент навчального матеріалу, питання культури мовлення на

комунікативно-стилістичному рівні та інші ідеї розробленої дисертанткою методики.

Методично досконало проведено контрольний експеримент, завданнями якого було сформульовано: 1) проведення контрольних зрізів в ЕГ і КГ; 2) оброблення результатів на основі методів математичної статистики; 3) порівняння показників рівнів сформованості навчальних досягнень з російської мови в ЕГ і КГ; 4) встановлення динаміки росту у студентів їх навчальних досягнень, зумовлених навчанням російської мови на основі лінгвокультурологічного підходу; 5) аналіз результативності апробованої методики (с.171-172). У процесі проведення контрольного експерименту застосовувались диктанти, завдання в значній мірі аналогічні тим, що використовувались на етапі констатувального експерименту.

Результати контрольного експерименту засвідчили позитивну динаміку лінгвокультурологічної компетентності, помітний ріст показників рівнів визначених компонентів, підтвердили робочу гіпотезу дослідження.

Висновки до кожного розділу та загальні самостійні, обґрунтовані. Використано широке коло першоджерел (370 найменувань), у тому числі зарубіжною мовою та Інтернет-ресурсів.

Основні результати дослідження достатньо висвітлені у публікаціях, виступах на науково-практичних конференціях, семінарах різного рівня.

Інтерес представляють додатки, яких значна кількість.

Автореферат відповідає змісту дисертації.

Теоретико-експериментальне дослідження багатоаспектне, викликає окремі сумніви, критичні зауваження та побажання.

1. У роботі має місце надлишкова інформація, тому дещо перебільшено обсяг кандидатської дисертації.
2. В дисертації згадується експериментальна програма навчання російської мови студентів-греків на основі лінгвокультурологічного підходу. Доречно було б розмістити її принаймні в додатках. Водночас додаток № 15 [Стратегії навчальної діяльності студентів-

греків) можна було, на нашу думку, ввести в текст дисертації, оскільки в ньому згадується структура компетентнісного портрета іноземного студента.

3. Хід формувального експерименту бажано було б висвітлити детальніше.
4. Зазначений фонд паремій російської і грецької мов доцільніше було б використати в ході формувального експерименту.
5. У додатках слід було б розмістити більше методичних матеріалів.
6. У роботі трапляються подекуди технічні огріхи.

Зауваження носять рекомендаційний характер і не знижують цінності зреалізованого наукового пошуку. Дисертаційна робота «Навчання російської мов як іноземної студентів-греків на основі лінгвокультурологічного підходу» є самостійним дослідженням, що має новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам 9,11,12,13,14 «Порядку присудження наукових ступенів», щодо кандидатських дисертацій та іншим інструктивним вимогам МОН України, а її автор – Турсиду Наталія Юсупівна – заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання (російська мова).

Офіційний опонент,
член-кореспондент НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки, менеджменту
освіти й інноваційної діяльності
КВНЗ «Херсонської академії
неперервної освіти»

Є.П.Голобородько